

VZDĚLÁVACÍ MATERIÁL

Základy podnikání

v rámci projektu

PODNIKÁNÍ A LIDOVÁ ŘEMESLA NA VENKOVĚ

Realizátor projektu: Farmářské centrum VLVATA, o.s.

Organizátor projektu: OS Tatrmani

Datum konání: 27. 1. 2011

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Podnikatelská činnost, základní právní normy, podnikatelský záměr

Podnikání je vymezeno a upraveno právními normami. V širším pojetí ho uvádí Obchodní zákoník, živnosti upravuje Živnostenský zákon.

Podnikání je soustavná činnost, prováděná samostatně podnikatelem, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Podnikatelem podle zákona je:

- a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku
- b) osoba, která podniká podle živnostenského listu – oprávnění
- c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů
- d) fyzická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsaná do evidence podle zvláštních předpisů

Podnikatel je právně samostatný, podnikatelé mohou být:

- a) jednotliví občané – fyzické osoby
- b) skupiny lidí – právnické osoby

Charakteristické znaky podnikatele:

- právnický subjekt
- provozuje svou činnost samostatně
- vymezuje si předmět podnikání
- nese podnikatelské riziko
- vede účetnictví
- hospodaří s majetkem

Cíle podnikání a předpoklady podnikání

- dosahovat zisku
- podmínkou trvalé existence podniku je dobrá finanční situace spojená s dlouhodobou ziskovostí. Pak je podnik schopen trvale plnit své finanční závazky.
- existence výrobních faktorů: práce, přírodní zdroje, kapitál – investiční, provozní

Podnikatel musí mít i osobní předpoklady pro podnikání – podnikatelské schopnosti:

- schopnost poznávat potřeby lidí
- vyhledávat schopné pracovníky
- schopnost zdokonalovat výrobu, služby
- schopnost nést riziko
- správně se rozhodovat
- schopnost objevovat nové trhy....

S tím souvisí nezbytná morálka vlastností podnikatele, cílevědomost, pracovitost, vytrvalost....

Podnikatel si musí zodpovědět určité ekonomické otázky při zakládání podniku např. co bude vyrábět a prodávat, kde bude prodávat, komu bude prodávat, má dostatečně velký investiční a provozní a finanční kapitál, bude moci zajistit dostatečné množství kvalifikovaných pracovníků.

Důležitá ekonomická otázka je sestavení zakladatelského rozpočtu, rozpočet nákladů a výnosů, popřípadě příjmů a výdajů, rozpočet investičního a provozního kapitálu a zdroje jeho krytí.

Obchodní společnosti vznik a zánik

Obchodní společnosti jsou právnické osoby založené za účelem podnikání. Jejimi zakladateli mohou být fyzické nebo právnické osoby. OS se zakládají smlouvou podepsanou zakladateli. Obchodní společnosti mohou mít různé formy: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo.

Vznik obchodní společnosti

Obchodní společnost vzniká dnem, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku. Činnost společnosti musí být po celou dobu v souladu se společenskou smlouvou.

Společenská smlouva musí obsahovat:

- typ společnosti, sídlo společnosti
- předmět podnikání
- jméno a bydliště zakladatelů
- určení statutárního zástupce

Fyzická osoba jedná osobně nebo prostřednictvím zplnomocněného zástupce. Zástupce s nejrozsáhlejší plnou mocí je prokurista. Jeho plná moc – prokura se vztahuje na všechny úkony, k nimž dochází při provozu podniku.

Zánik společnosti

Zákon rozlišuje zrušení a zánik společnosti. Po zrušení společnost dále existuje, ale mění se postavení statutárních orgánů, ty smějí provádět úkony, které vedou k zániku společnosti. K zániku společnosti dojde teprve výmazem z obchodního rejstříku.

Důvody zrušení společnosti:

- uplynutím doby, na kterou byla společnost založena
- dosažení čelu, pro který byla založena
- rozhodnutím společníků
- rozhodnutím soudu
- vyhlášením konkurzu

Zrušení společnosti bez likvidace

Zrušení bez likvidace probíhá tehdy, když se společnost splynutím, sloučením, rozdělením přemění v jiný právní subjekt. Velmi důležitou podmínkou je, aby výmaz z OR při zániku byl proveden v 1 den se zápisem do OR o vzniku nebo o změně podnikatelského subjektu.

Splynutí = ze dvou nebo více společností vznikne společnost nová

Sloučení = jmění a závazky společnosti přecházejí na společnost, se kterou došlo ke sloučení

Rozdělení = jmění zaniklé společnosti přechází na nově vzniklé společnosti. Závazky přecházejí v poměru převedeného obchodního jmění společnosti.

Zrušení společnosti s likvidací

Pokud dochází ke zrušení společnosti s likvidací, tzn., že nepřešlo jmění na právního nástupce, musí se postupovat podle pokynů přesně vymezených zákonem. Vstup společnosti do likvidace se zapisuje do OR a od toho okamžiku se název společnosti smí užívat pouze s dodatkem v likvidaci.

Soud nebo bývalý statutární orgán jmenuje likvidátora, což je fyzická osoba, která smí provádět pouze právní úkony, které vedou k likvidaci a zániku společnosti.

Nové smlouvy smí likvidátor uzavírat pouze tehdy, když souvisí s ukončením nevyřízených obchodů.

Likvidátor je povinen oznámit všem známým věřitelům, že společnost vstoupila do likvidace. Zároveň je povinen dostupným způsobem zveřejnit, že společnost je v likvidaci, aby se věřitelé sami mohli přihlásit o své pohledávky. Termín od zveřejnění k likvidaci společnosti nesmí být kratší než 3 měsíce.

Po skončení likvidace udělá účetní závěrku a předloží ji společníkům. Do 30 dnů po skončení likvidace musí zajistit výmaz z OR.

Konkurz

- společnost je předlužena – je v úpadku
- návrh podává podnik u konkurzního soudu, podnik se stává úpadcem
- zahájení konkurzu oznamuje soud, zveřejněním na úřední desce soudu

Obchodní společnosti

charakteristika jednotlivých právních forem

Veřejná obchodní společnost

Společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod společným jménem a ručí za závazky společnosti veškerým svým majetkem společně a nerozdílně (výjimka zakotvena ve spol. smlouvě). Ručení trvá i po zániku podniku. Na všechny společníky se vztahuje zákaz konkurence. Z toho plyne, že společník nesmí bez souhlasu ostatních společníků podnikat ještě mimo společnost ve stejném oboru, který je předmětem podnikání společnosti. Jednat jménem společnosti může každý společník. Stejně tak má i právo společnost řídit.

Komanditní společnost

Vzniká spojením min. 2 osob na základě společenské smlouvy. Má dva druhy společníků:

- a) komplementáři – ručí celým svým majetkem, vedou společnost a jednají jejím jménem
- b) komanditisté – ručí za její závazky do výše svých vkladů. K vedení společnosti jsou oprávněni pouze komplementáři.

Zisk se rozděluje na část připadající komanditistům a část připadající komplementářům, to se řídí společenskou smlouvou. Nemá-li o tom tato smlouva ustanovení, dělí se zisk mezi ně na polovinu. Zákaz konkurence platí pro komplementáře, ale neplatí pro komanditisty, nemá-li o tom společenská smlouva jiné ustanovení.

Společnost s ručením omezeným

Společnost, která může mít max. 50 společníků. Její základní jmění musí být nejméně 100 000 Kč – tvoří úhrn vkladů společníků. Každý společník ručí za závazky společnosti jen do výše svého vkladu, který činí minimálně 20 000 Kč. Tuto společnost může založit i jediná osoba. Práva a povinnosti společníka se řídí jeho obchodním podílem, jehož výše se určuje podle poměru jeho vkladu k základnímu jmění společnosti. Dalším zdrojem kapitálu je vytvořený zisk, společnost může získat i cizí kapitál. Nejvyšším orgánem společnosti je Valná hromada všech společníků. Statutárním orgánem, který společnost vede a jedná jejím jménem, je jeden nebo více jednatelů. Dozorčí rada se zřizuje, jestliže to stanoví společenská smlouva. Na jednotlivce společnosti se vztahuje zákaz konkurence, pokud společenská smlouva nebo stanovy nemají jiné ustanovení.

Akciová společnost

Tato společnost je vhodná pro podnikání většího rozsahu, je založena na majetkové účasti členů – akcionářů. Společnost může být založena jedním zakladatelem, jde-li o právnickou osobu, v tomto případě zakladatel podepisuje zakladatelskou listinu, dva či více zakladatelů uzavírají zakladatelskou smlouvu. Základní jmění společnosti musí činit 1 000 000 Kč, tento základní kapitál je rozvržen na určitý počet podílů. Společnost je povinna vyjádřit rezervní fond ve výši minimálně 20 % základního jmění, získává svůj majetek vydáním akcií. Akcie je cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře podílet se na zisku. Podíl na zisku se nazývá dividenda.

Práva akcionáře – hlasovat na schůzích valné hromady podle výše akcií, být volen.

Vrcholným orgánem je představenstvo, kontrolním orgánem dozorčí rada. Ručí za závazky celým svým jměním, akcionáři za závazky společnosti neručí. Akcionáři svým vstupem do společnosti riskují ztrátu hodnoty akcií. Na členy představenstva se vztahuje zákaz konkurence.

Společné podnikání několika osob

Konsorcium

Sdružení ustanovené k provedení určitého obchodu nebo jiné činnosti, nejde tedy o trvalé podnikání. Nepatří mezi obchodní společnosti. Je to společné podnikání několika fyzických či právnických osob, při němž se nevytváří zvláštní právnická osoba s vlastním obchodním jménem. Konsorcium se řídí občanským zákoníkem (ustanoveními o smlouvě o sdružení). Vytváří se k financování velkých akcí.

Tichá společnost

Vzniká na základě smlouvy mezi tzv. tichým společníkem a komplementářem. Řídí se obchodním zákoníkem. Smlouva o tichém společenství musí být písemná, tichý společník se zavazuje poskytnout podnikateli určitý vklad, podnikatel k placení části zisku tichému společníkovi. Tichý společník má právo kontroly, za závazky podniku ručí jen, je-li jeho jméno uvedeno v obchodním jménu podnikatele.

Podnikání na základě živnostenského zákona podmínky provozování živnosti, rozdělení živností

Živnost

- soustavná činnost provozovaná podnikatelem samostatně, vlastním jménem, za účelem dosažení zisku
- soukromý podnik individuálního podnikatele, tj. jednotlivce. Individuální podnikatel může být občan, který jako fyzická osoba je oprávněn provozovat podnikatelskou činnost v souladu se živnostenským zákonem. Jednotlivec ručí za závazky podniku veškerým svým majetkem

Základní podmínky provozování živnosti:

- věk 18 let
- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost

Zvláštní podmínky:

- odborná a jiná způsobilost

Podnikatelem může být právnická i fyzická osoba. K podnikání ji opravňuje živnostenský list.

Druhy živností podle vzniku oprávnění:

- koncesované
- ohlašovací: řemeslné, vázané, volné

Ohlašovací živnost

Provozuje se na základě písemného ohlášení živnostenskému úřadu. Dělí se podle toho, zda mohou ohrozit zdraví, majetek nebo osobnost zákazníka.

- řemeslné – podmínkou je odborná způsobilost získaná vyučením v oboru, jsou uvedeny v živnostenském zákoně
- vázané – podmínkou je jiná odborná způsobilost (projektování staveb, účetní poradenství).
- Volné – není třeba odborná či jiná způsobilost, stačí splnění základních podmínek, jde většinou o služby

Koncesované živnosti

Vyžadují splnění zvláštních podmínek, kladou vysoké nároky na odbornou způsobilost podle různých zvláštních předpisů a na morální spolehlivost s ohledem na ochranu zdraví, majetku a životního prostředí.

Odborná způsobilost se dokládá výučním listem, maturitní zkouškou, vysvědčením, diplomem, vykonáním kvalifikační zkoušky, praxe v oboru...

Živnostenské oprávnění je právo provozovat živnost, průkazem je živnostenský list nebo koncesní listina.

Živnostenský rejstřík je přehled živností v daném územním obvodu. Vyhotovuje ho každý živnostenský odbor na městském úřadě. Rejstřík obsahuje evidenci všech živnostenských listů a koncesních listin s údaji o živnostenském oprávnění.

Podnikatel musí vést účetnictví, kde vykazuje příjmy a výdaje a výsledek své podnikatelské činnosti. Podnikatel může zaměstnávat neomezený počet pracovníků.

Tržní hospodářství

charakteristika trhu, základní pojmy

nabídka, poptávka, tržní rovnováha, struktura trhu

Trh je pojem, který zahrnuje všechny formy vztahů mezi subjekty, v nichž jde o koupi a prodej. Máme tři skupiny subjektů:

- a) domácnosti – jednotlivci nebo rodiny, jsou příjemci důchodů a tyto důchody vydávají na nákupy
- b) firmy – jsou to jednotky, které organizují podnikání. Mohou vyrábět nebo poskytovat služby, snaží se podnikat tak, aby dosáhli, pokud možno, maximálního zisku.
- c) Vláda – je subjekt, který (kromě jiných funkcí) zasahuje svou činností do ekonomiky (schvalování zákonů, stanovení pravidel ekonomické činnosti, nákupy pro státní instituce apod.)

Druhy trhů

- a) Trh statků a služeb – je nejbližší veřejnosti – nákup potravin, jízdenka na autobus
- b) Trh práce – lidé nabízejí firmám práci různých profesí
- c) Finanční trh – jde o poskytování úvěru a jeho splácení s úrokem. Součástí je též trh cenných papírů.

Funkce trhu

- trh vede k tomu, že se řeší problém, co jak a pro koho vyrábět
- firmy si stanoví, co a jak budou vyrábět, spotřebitelé se rozhodují, co si za své důchody koupí
- trh je společenské uspořádání směny zboží
- na trhu se prodává, kupuje, jde o setkání nabídky a poptávky
- obvykle se zde sjednává cena

CENA = informace o nákladech na získání zboží, podnikatelé vypočítávají své výnosy na základě ceny a rozhodují se, co vyrábět, aby měli vyšší výnos.

- 1) přenášejí informace prostřednictvím cen
- 2) stimulují ekonomické činnosti
- 3) rozdělují důchody jednotlivým subjektům (důchod = příjem)

Plánovaná a tržní ekonomika

Hlavním cílem je přechod z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní.

Systém centrálního plánování se neosvědčil, byl neefektivní, brzdil ekonomiku i celospolečenský vývoj.

V plánované ekonomice sice také existoval trh, ale ekonomika se jím neřídila, řídila se plánem. Ten určoval, co a kolik se má vyrábět, za jakých zdrojů, jakou technologií i jak se bude produkce rozdělovat.

Systém plánování neobstál v soutěži s tržními ekonomikami. Důsledkem bylo technické zaostávání a pomalejší růst životní úrovně. Ukázalo se, že tržní ekonomika funguje lépe než plánovaná. Zatímco v tržní ekonomice převládá vlastnictví soukromé, v plánované převládalo státní a družstevní vlastnictví.

Fungování tržního mechanismu

Tržní hospodářství řeší tři ekonomické základní problémy:

- 1) co vyrábět – určuje volba zákazníka. Podniky se snaží vyrábět zboží, po kterém je velká poptávka, na kterém se dá vydělat hodně – co nejvyšší zisk.
- 2) Jak vyrábět – určuje konkurence mezi výrobci, kteří se snaží najít co nejefektivnější způsoby výroby.
- 3) Pro koho vyrábět – je určeno nabídkou a poptávkou, situace na trhu určuje velikost důchodů a tím i celkové příjmy domácností.

Základní předpoklad fungování tržního mechanismu

Předpokladem je tržní chování všech subjektů. Tři základní pilíře podpírající tržní mechanismus a tržní hospodářství:

- soukromé vlastnictví majetku
- cenový systém
- konkurence

Soukromé vlastnictví majetku – týká se hlavně přírodních zdrojů a kapitálu, vlastníci dovedou najít využití, které přinese užitek.

Cenový systém – cena vede k vytváření rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Chtějí-li kupující více určitého zboží, jsou ochotni zaplatit vyšší cenu.

Konkurence – je mezi kupujícími i prodávajícími, vede ku prospěchu pro všechny.

Prodávající si konkurují tím, že se snaží vyrábět zboží a služby, které zákazníci chtějí a kupují je jen při nejnižších možných cenách. Zákazníci z toho mají prospěch, protože prodávající se snaží dodat zboží nebo služby:

- které zákazníci chtějí
- v době, kdy je chtějí
- na místě, kde je požadují
- za přijatelnou cenu

Nabídka – vyjadřuje množství zboží, které chtějí prodávající za určitou cenu prodat. S růstem ceny roste počet výrobků a tím i nabídka.

Poptávka – vyjadřuje množství zboží, které chtějí kupující při určité ceně koupit. S rostoucím počtem výrobků klesá poptávka a tím i cena.

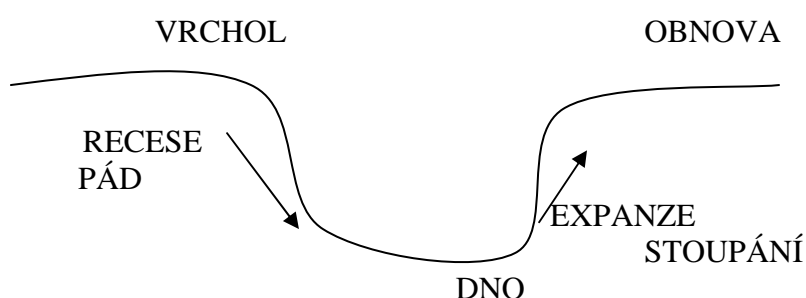
Tržní rovnováha

- prodávající a kupující přichází na trh s protikladnými zájmy,
- prodávající přichází na trh a snaží se získat kupujícího tím, že nabízí příznivější podmínky = cenu, kvalitu, servis, rychlost dodávek
- velikost poptávky a nabídky se proto neustále mění, a tím se mění i ceny zboží.

Národní hospodářství Ukazatele NH, HDP, faktory ovlivňující HDP

Národní hospodářství není systém fungující bez ohledu na vnější vlivy. Působí zde zahraniční obchod, politická a hospodářská stabilita států, turistika další vlivy. Hospodářská činnost narušuje i životní prostředí. Národním hospodářstvím rozumíme veškerou hospodářskou činnost na určitém státním území, jíž se účastní všechny výrobní faktory. Zjednodušeně lze říci, že NH je souhrnem činností hospodářského charakteru uskutečňovaných na území státu subjekty podnikání a občany.

Základní funkcí NH je uspokojování potřeb společnosti tzn. produkovat velké množství zboží a služeb. Fáze vývoje každého NH: vrchol – klesání: recese (pád) – dno – expanze (růst)

Výrobní faktory:

- práce – odborná, kvalitní, dokonalá práce

Práce - cílevědomá lidská činnost, kdy člověk vynakládá fyzickou a duševní energii a s použitím přírodních zdrojů a kapitálu vytváří statky a služby k uspokojování potřeb.

- přírodní zdroje

Přírodní zdroje – součásti přírody, které člověk využívá. Tvoří je nerostné bohatství, půda, lesy, voda, vzduch a přírodní síly. Nejsou výsledkem lidské práce. Mají přímý vliv na hospodaření podniků, které je získávají či zpracovávají (doly, hutě). Půda je rozhodujícím výrobním faktorem v zemědělství. Přírodní zdroje mohou být obnovitelné a neobnovitelné.

- kapitál – kvalitu kapitálu posuzujeme podle jeho výnosnosti a jistot

Kapitál – výsledkem lidské práce. Ve spojení s prací a s přírodními zdroji tvoří veškeré bohatství společnosti. Jsou to hmotné statky, např. stroje, zařízení, materiál budovy, silnice, dopravní prostředky apod.

Kromě hmotného kapitálu je též v podniku finanční kapitál (peníze, cenné papíry). Nevyrábí přímo statky, ale slouží k získání hmotného kapitálu a placení za práci. V podniku jsou konkrétní formy kapitálu označeny jako majetek. Kapitál zde představuje zdroj pro pořízení majetku (finanční prostředky k nabývání majetku).

Úroveň NH je závislá na:

- přírodním bohatstvím
- rozsahu a kvalitě kapitálu
- pracovních schopnostech lidí
- způsobu, jakým je organizováno využití všech výrobních faktorů

NH se člení na:

- primární sektor – prvovýroba tj. získání surovin z přírody
- sekundární sektor – zpracování tj. celá oblast zpracovatelského průmyslu
- terciární sektor – služby pro výrobu i obyvatelstvo

Hlavní obory NH

- státní struktury – vláda, policie, Parlament, soudy
- peněžnictví – banky, pojišťovny
- obchod
- doprava – přeprava osob a produktů
- zemědělství
- průmysl
- kultura

Úloha státu v tržní ekonomice nástroje a cíle hospodářské politiky, státní rozpočet

Hospodářskou politiku státu můžeme vymežit jako souhrn cílů, nástrojů a opatření státu v jednotlivých oblastech ekonomiky.

Cíle:

- zaměstnanost
- cenová stabilita
- růst ekonomiky (produkce)
- vyrovnaná platební bilance

Nástroje:

- rozpočtová politika
- měnová politika
- důchodová politika
- sociální politika
- zahraničně-obchodní politika

Stát formuluje hospodářskou politiku. Skládá se z řady institucí. Hlavním subjektem státního aparátu je parlament a vláda, jejichž složení je dáno silou jednotlivých politických stran a skupin. Vláda plní v ekonomice především tyto funkce:

Vláda = výkonná moc

- ovlivňuje rozdělované zdroje
- vytváří právní rámec pro fungování ekonomiky (určuje např. práva a povinnosti vlastníků, formy hospodářských subjektů apod.)
- vytváří opatření proti nezaměstnanosti, inflaci, stagnaci (zastavení účtů)
- vytváří sociální programy

Státní rozpočet

Státní rozpočet je centralizovaným fondem finančních prostředků. Jeho tvorbu, rozdělování a užívání mají na starosti vládní orgány. Vláda rozpočet využívá ke sledování ekonomických i mimoekonomických cílů. Tím se stává státní rozpočet nástrojem regulace ekonomického a sociálního vývoje. Jeho prostřednictvím se uskutečňuje přerozdělovací proces.

Státní rozpočet navrhuje ministerstvo financí, vláda ho projednává v září, v listopadu má být rozpočet schválen Parlamentem.

Státní rozpočet má podobu bilance, tj. má svou příjmovou a výdajovou stránku. Zásada je vyrovnanost státního rozpočtu.

Příjmy	Státní rozpočet	Výdaje
<ul style="list-style-type: none">- přímé daně- nepřímé daně- poplatky- atd.		<ul style="list-style-type: none">- na sociální zabezpečení, školství, zdravotnictví.....- na obranu- na státní správu- vládní úvěry

Trh práce a pracovní síly

Práci v ekonomice rozumíme:

- a) účelnou a cílevědomou činnost lidí, kdy dochází k přeměně přírodních zdrojů na statky, které uspokojují lidské potřeby
- b) činnost spojenou s poskytováním služeb

K přeměně přírodních zdrojů na statky nebo k poskytování služeb lidí potřebujeme:

- a) místo, kde výrobky vyrábět nebo prodávat
- b) suroviny, materiál, stroje, nástroje, zařízení, dopravní prostředky, energii
- c) poznatky vědy a techniky, technologické zkušenosti apod.

Základní výrobní faktory:

- 1) práce
- 2) přírodní zdroje
- 3) kapitál
- 4) know-how – lidské znalosti a podnikatelské schopnosti

Pracovní síla

Práci může vykonávat člověk, který má takové fyzické a duševní vlastnosti, které potřebuje k produkci statků a služeb. Tato schopnost se nazývá PRACOVNÍ SÍLA. Hodnota pracovní síly roste se schopností produkovat větší množství kvalitních statků a služeb. To závisí na vzdělanosti praktické připravenosti pracovníků, tj. na jejich KVALIFIKACI. Úroveň lidských a duševních vlastností lidí k produkci statků a služeb se označuje jako LIDSKÝ KAPITÁL. Hodnota lidského kapitálu roste se schopností produkovat větší množství kvalitních statků a služeb.

Trhu práce

Úkolem ekonomiky a hospodářské politiky státu je účelné a účinné využití lidského kapitálu. V tržním hospodářství k tomu dochází působením trhu práce. Na trhu práce dochází k střetávání nabídky práce s poptávkou po práci a k jejich vyrovnání. Mechanismus fungování TP je obdobný jako u trhu zboží, kde dochází k střetávání nabídky zboží s poptávkou po zboží a k jejich vyrovnávání. Práce a pracovní síla je na TP zvláštním druhem zboží, místo ceny zboží zde způsobí cena práce a to mzda.

Mzda

Na trhu práce si stát ponechává určitou roli, např. stanovením minimální mzdy. V určitých obdobích zachovává mzdovou regulaci. Mzda je odměna za vykonanou práci většinou v penězích. Rozlišujeme několik forem mezd:

- nominální – peněžní částka, kterou pracovník obdrží
- reálná – množství statků či služeb, které si člověk za získanou mzdu může koupit
- kolová – odměna je závislá na množství výkonů
- časová – závisí na odpracované době
- podílová – znamená podíl na tržbách, na hospodářském výsledku
- naturální – odměna ve formě statků či služeb
- hrubá – mzda před srážkami na daně a příspěvky na soc. zabezpečení a zdrav. pojištění
- čistá – mzda po odečtení srážek a příspěvků
- smíšená – kombinace několika druhů mezd: časová + podílová + úkolová
- minimální – celostátně stanovená nejnižší možná měsíční částka
- tarifní – nejnižší mzda podle mzdových tarifů
- smluvní – dohodnutá individuálně mezi podnikatelem a zaměstnancem

Trh práce a pracovní síly

Za předpokladu dokonalé konkurence se na trhu práce utváří rovnovážná cena práce – MZDA – stejným způsobem jako jakákoli jiná rovnovážná cena jakéhokoli zboží. Trh práce má ve skutečnosti velmi daleko k ideálnímu předpokladu dokonalé konkurence.

Nedokonalost trhu práce způsobuje:

- nabídka práce – domácnost může volit mezi několika málo kombinacemi sazeb mezd a rozsahem práce – plný úvazek, nezaměstnanost, částečný úvazek. Je ovlivněna působením odborů – kolektivní smlouva – a státu – min. mzda, pracovní zákoník....
- poptávka po práci – firmy jsou ve svém rozhodování omezeny kolektivními smlouvami, pracovněprávními předpisy, tržními vlivy např.: zájmem firmy je udržet kvalifikované pracovníky a někdy udržují zaměstnanost nad efektivní úrovní.

Nabídka práce je limitována dvěma faktory a to faktorem obyvatelstva a délkou volného času.

Počet obyvatelstva je dán:

- a) přirozeným přírůstkem obyvatelstva – náboženských, soc. a ekonomických faktorů
- b) přistěhovalectvím – výrazným způsobem ovlivňuje nabídka práce zvláště ve vyspělých státech. Pod vlivem odborů a původních obyvatel jsou vydávány zákony, které omezují legální přistěhovalectví.

Délka volného času

Nabídková křivka roste nejdříve vpravo nahoru k bodu zvratu, který představuje určitou úroveň mzdových tarifů – určitá výše mezd, pak se začíná stáčet vlevo, protože zvýšením mzdové sazby se snižuje nabízené množství práce. Při vyšších mzdách si můžeme dovolit vyšší množství volného času, např. při vysokých mzdách klesá nabídka práce žen neboť mzdy mužů jsou dostatečné k zabezpečení životní úrovně rodiny.

Náklady

charakteristika nákladů, třídění nákladů, cesty ke snižování nákladů

Každá výroba nebo služba vyžaduje účelnou spotřebu hospodářských prostředků. Tato spotřeba vyjádřená v penězích se nazývá NÁKLAD. Výši nákladů ovlivňují:

- A) vstupní ceny – surovin, materiálu, cizích výkonů
- B) mzdové náklady
- C) technologické vybavení
- D) organizace práce

Rozlišujeme druhy nákladů v závislosti na objemu výroby:

I. Náklady variabilní (proměnlivé) NV

– jsou závislé na množství výkonů – náklady na mzdy výrobních dělníků, materiálové náklady, náklady na pomocný materiál

II. Náklady fixní NF

– jsou na množství výkonů zcela nezávislé – mzdy technických a ostatních režijních pracovníků, odpisy investičního majetku, nájemné

III. Náklady celkové NC

– pro řízení chodu podniku a dosažení zisku je třeba znát i tyto náklady – celkové
 $NC = NF + NV$

IV. Náklady průměrné – jednicové

– i tyto náklady jsou důležité. Jednicí výkonu je kus, kg, km apod. porovnání průměrných nákladů s cenou nebo průměrným příjmem dovolí určit, zda podnik vyrábí se ziskem či ne. Průměrné náklady z celkových se vypočítávají tak, že NC dělíme počtem jednotek výroby (spotřeby). $NP = NC/320$ ks

Snižování nákladů

Každý podnik či podnikatel se snaží hledat rezervy ve spotřebě nákladů, protože menší náklady přinášejí větší zisk. Činitele na snižování nákladů jsou tyto:

- 1) Zrychlení obratu oběžných prostředků
 - zásoby materiálu – pouze pro plynulé zajištění výroby
 - zkrácení délky výrobního cyklu
 - bránit narůstání nedokončené výroby
 - hotový výrobek – musí najít na trhu svého odběratele
- 2) Využití výrobní kapacity
 - vyšší objem výroby sníží mzdové náklady a výrobní režii
- 3) Vliv sortimentu – druh výrobku
 - různé nároky na pracnost a potřebu materiálu
- 4) Produktivita práce
 - zavádění moderní techniky a technologie
 - zlepšení organizace práce a řízení výroby

Výnosy

tvorba výnosů, vztah mezi celkovými náklady a výnosy

Výnosy jsou oceněné výkony podniku. Představují je peníze, které podnik získal z veškerých svých činností za určité účetní období (měsíc, rok apod.).

Hlavní výnosy u podniků:

- výrobních a poskytujících služby - tržby z prodeje výrobků a poskytnutých služeb
- obchodních - obchodní rozpětí (rozdíl mezi kupní a prodejní cenou)
- bankovních - rozdíl mezi úroky získanými za poskytnuté úvěry a zaplacenými za vklady

Výnosy podniku tvoří:

- a) provozní výnosy (z hlavní činnosti)
 - tržby za prodej výrobků a poskytnutých služeb
 - ostatní provozní výnosy) např. z prodeje zásob)
- b) finanční výnosy (neprovozní)
 - výnosy z prodeje cenných papírů, dividendy
- d) mimořádné výnosy – získané mimořádně, např. prodejem použitých strojů

Tržby jsou hlavní složkou výnosů většiny podniků. Jsou hlavním zdrojem k úhradě nákladů a daní. Jsou závislé na prodaném množství výkonů a na jejich cenách. Tržby lze zvyšovat lepší kvalitou výstupů, inovacemi, zlepšováním servisu, ale i zvyšování cen svých produktů (do určité míry).

Hospodářský výsledek

- rozdíl mezi výnosy a náklady na konci účetního období
- převýší-li výnosy náklady = ZISK
- převýší-li náklady výnosy = ZTRÁTA

Ze zisku před zdaněním musí podnik odvést daň podle Zákona o dani z příjmu. Ze zisku po zdanění musí podnik uspokojit své věřitele, tj. musí uhradit splátky a úroky z úvěru, popřípadě další povinné poplatky.

Daňová soustava, struktura daňové soustavy

Daňový systém

Od 1. 1. 1993 platí nová daňová soustava, která přinesla sblížení daňového systému se státy EU. Daňový systém má zajistit dostatečné příjmy do státního rozpočtu, ze kterého se financuje chod státu.

Daňová terminologie

Správa daní

právo vyhledávat daňové plátce a poplatníky. Vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat a kontrolovat daně tak, aby došlo k jejich úhradě ve stanovené výši a době.

Správce daně

územní finanční orgány

Poplatník

ten, kdo je ze zákona nucen své příjmy použít na úhradu daňové povinnosti. Poplatníci, kteří obdrží povolení k podnikatelské činnosti, případně začnou provozovat jinou samostatně výdělečnou činnost, mají registrační povinnost do 30 dnů od nabytí oprávnění k podnikání.

Daňová povinnost

zaplacení příslušné daně

Daňové přiznání

je povinen podat každý, komu vzniká daňová povinnost

Plátcí daně

fyzické i právnické osoby, které daň v zastoupení státu vybírají a odvádějí.

Výše daní je odvislá od:

- výše rozsahu statků a služeb financovaných státem (čím je rozsah vyšší, tím musí být vyšší daně)
- produktivity práce a tvorby hrubého domácího produktu (čím více zdrojů se vyrobí, tím nižší mohou být daně)

Charakteristika daní

- progresivní – rostoucí = odebírá větší % z vyššího důchodu a menší % z nižšího důchodu, např. daň z příjmů fyzických osob
- proporcionální – stejnoměrná = odebírá stejné % z důchodu bez ohledu na jeho velikost, např. daň z příjmu právnických osob
- degresivní – klesající = odebírá větší % z nízkého důchodu a menší % z vysokého důchodu, např. DPH

Struktura daňové soustavy

1) Přímé – platí přímo poplatník, poplatník a plátce je tatáž osoba

a) daň z příjmu – fyzických osob, právnických osob

b) daně majetkové – z nemovitostí, z převodu nemovitostí, dědická, darovací, silniční

c) k ochraně životního prostředí

2) Nepřímé – spotřebitel je plíí nepřímou v ceně zboží a služeb, poplatník a plátce jsou rozdílné osoby

a) daň z přidané hodnoty – DPH

b) daň spotřební

Daně přímé

Daň z příjmu fyzických osob

Poplatníky jsou osoby, které mají na území ČR bydliště nebo se zde zdržují. Mají daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí.

Předmětem daně z příjmu jsou:

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky – mzdy, odměny členů družstva
- b) příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti
- c) příjmy z kapitálového majetku – dividendy, úroky z cenných papírů
- d) příjmy z pronájmu – pronájem movitostí i nemovitostí – auta, pozemky, místnosti

Daň z příjmu právnických osob

Poplatníky jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami. Předmětem daně jsou výnosy z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem.

Zákon neuznává žádné výdaje fyzických osob při příjmech z kapitálového majetku. Výdaje právnických osob musí být vždy prokázány.

Výdaje se uplatňují:

- z příjmu ze zemědělské výroby, lesní, vodní hospodářství
- z příjmu užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví
- z příjmu ze živnosti, z jiného podnikání podle zvláštních předpisů
- z příjmu z pronájmu

Odvod daní

- fyzických osob ze závislé činnosti – odvádí za zaměstnance zaměstnavatel, na konci roku provede roční zúčtování záloh
- fyzických osob s různými příjmy – zpracovávají právnické i fyzické osoby příznání k dani a odevzdávají na finanční úřad k 31. 3.

Silniční daň

Platí každý majitel vozidla, které je určeno k podnikatelské činnosti. Plátcem daně je fyzická nebo právnická osoba, která je zapsaná v technickém průkazu vozidla. Osvobozena jsou jednostopá vozidla (motorčky), diplomatická, MHD a zvláštní vozidla (záchrana...). Poplatník je rovněž zaměstnavatel, pokud vyplácí cestovní náhrady svému zaměstnanci za použití osobního vozidla.

Poplatník je povinen:

- vypočítat daň
- odvádět zálohy
- vést evidenci o provedených platbách
- vést evidenci v knize jízd

Základem daně je:

- objem motoru v cm^3
- počet náprav u tahačů a návěsů
- hmotnost v tunách

Přiznání podává poplatník po uplynutí zdaňovacího období do 31. 1. Poplatník má povinnost platit zálohy daně čtvrtletně k 15. 4., 15. 7., 15. 10., 15. 12. Zálohy se platí ve výši 1/12 roční daňové sazby za každý kalendářní měsíc.

Majetková daň

Dědická

Poplatníkem je dědic, pokud řízení bylo skončeno. Předmětem daně je nabytí movitých i nemovitých věcí – dědictvím. Základem daně je cena majetku nabytého dědictvím. Cena dědictví je cena majetku obvyklá v místě nabytí.

Darovací

Poplatníkem je nabyvatel. Předmět daně je bezúplatné nabytí movitého i nemovitého majetku či jiného majetkového prospěchu. Základem daně je cena majetku nabytého nabyvatelem.

Z převodu nemovitostí

Poplatníkem je zpravidla převodce (nabyvatel). Předmětem daně je úplatný převod nebo přechod vlastnictví k nemovitosti. Základem daně je cena zjištěná podle zvláštních předpisů.

Daně nepřímé

Daň z přidané hodnoty (DPH)

- určitá procentuální sazba, kterou stanoví stát na podnikem produkovanou přidanou hodnotu

20 % - základní sazba

10 % snížená sazba

Výpočet daně

$$\text{DPH} = \frac{\text{základ daně} \times \text{sazba}}{100}$$

Seznam zboží, který podléhá příslušné sazbě je nedílnou součástí zákona o dani z přidané hodnoty. Plátcem DPH jsou fyzické i právnické osoby, jejichž obrat v podnikání za poslední čtvrtletí přesáhl částku 750 000,- Kč. Kromě povinné registrace je možná registrace na vlastní žádost bez ohledu na výši dosaženého obratu.

Plátce nemá nárok na odpočet daně u přijatých zdanitelných plnění použitých pro reprezentaci:

- při nákupu os. auta
- při použití služebního auta pro osobní potřebu na odpočet u pohonných hmot
- z pronájmu nemovitostí, nebo její části včetně bytu, která není součástí obchodního majetku plátce

Spotřební daň

- zvyšuje ceny vybraných výrobků
- plní i funkce zdravotní a ekologické, nepřímo regulují spotřebu výrobků, které této dani podléhají

Předmětem spotřební daně jsou tyto vybrané výrobky:

- uhlovodíková paliva a maziva užívaná jako automobilové a letecké pohonné hmoty
- líh obsažený v jakýchkoli směsích s jinými látkami
- pivo, alkoholické nápoje, révová vína a ostatní nápoje vzniklé alkoholovým kvašením, které obsahují více než 0,5 % objemových alkoholů
- tabák a tabákové výrobky

Výpočet daně jsou plátcí povinni provádět sami. Při dovozu výpočet provede celní orgán, který si daň spolu se clem vybere.

Doklady rozhodné pro určení výše daně jsou plátcí povinni uchovávat po dobu 10 let. Daňové přiznání předkládají plátcí finančnímu úřadu měsíčně vždy do 25 dne následujícího měsíce. V tomto termínu se musí daň také zaplatit.

Financování podniku, zdroje financování

Financování je činnost, kterou se opatřuje kapitál potřebný ke splnění podnikatelských cílů. Patří sem:

- a) vybavení podniku finančními zdroji při jeho založení nebo rozšíření
- b) změny ve struktuře zdrojů
- c) přijímání úvěrů a jejich splácení
- d) výplata dividend nebo podílů na zisku
- e) úhrady závazků

Finanční řízení podniku:

- a) nese hlavní odpovědnost za pohyb majetku v podniku
- b) řídí finanční operace
- c) musí vědět, jak získat finanční prostředky, co s nejnižšími náklady a prostředky, co nejrozumněji investovat

Hlavní cíle financování:

- platební schopnost = schopnost podniku uhradit všechny závazky
- likvidita = schopnost rychle realizovat a přeměnit v peníze složky svého majetku
- rentabilita = ziskovost podniku

Financování z vlastních zdrojů

1. základní jmění
 - a) v a. s. je základním kapitálem, který odpovídá nominální hodnotě vydaných akcií
 - b) v ostatních OS vloženým kapitálem jednotlivých společníků
 - c) v družstvech fondem členských podílů
2. kapitálové fondy jsou tvořeny zdroji mimo vlastní UJ
3. ziskové fondy, jedná se o rezervní fond, který se musí u některých organizací povinně vytvářet HV – zisk.

Financování z cizích zdrojů

1. závazky vůči dodavatelům
2. závazky vůči zaměstnancům
3. úvěry poskytované PU

Cizí kapitál

Cizí kapitál je vlastně dluhem, který podnik musí v určité době splatit. Podle doby splatnosti rozeznáváme:

- a) krátkodobý – doba splatnosti do 1 roku
- b) dlouhodobý – doba splatnosti delší než 1 rok

Žádný cizí kapitál není poskytován zadarmo, nákladem za použití cizího kapitálu je úrok a případně ostatní výdaje spojené s jeho získáním.

Důvody použití cizího kapitálu

1. podnikatel nemá dostatečný velký kapitál k založení podniku
2. podnikatel přechodně nedisponuje potřebným kapitálem
3. použitím cizího kapitálu nevznikají poskytovateli žádná práva
4. cizí kapitál je lacinější než vlastní kapitál
5. ve většině zemí úroky z cizího kapitálu snižují daňové zatížení

Cizí kapitál přináší i negativní jevy:

1. zvyšuje zadluženost, snižuje finanční stabilitu a při velkém rozsahu dluhů může přinést i bankrot
2. každý další dluh je dražší a je obtížnější jej získat
3. příliš vysoký podíl cizího kapitálu může omezit svobodnou vůli managementu, který musí přizpůsobit své jednání věřitelům

Poměr mezi vlastním a cizím kapitálem se liší, závisí to na odvětví, na zvyklostech daného ekonomického systému a na období, ve kterém se podnik nachází podle hospodářských cyklů. Náklady na cizí kapitál většinou odpovídají vstupnímu riziku, kterým věřitel postupuje. Všeobecně platí, že krátkodobý úvěr je lacinější než dlouhodobý úvěr.

Krátkodobý cizí kapitál

Je sice levnější, ale na druhé straně přináší nebezpečí platební neschopnosti, protože musí být splacen v krátké době. Měl by být tedy použit k financování těch složek majetku, kterými lze rychle a beze ztrát dluhy splatit – např. hotově výrobky apod.

Dlouhodobý kapitál

Jím by měl být kryt dlouhodobý majetek a části pevně vázaného majetku (nemovitosti).

Finanční analýza

Cílem analýzy je získat představu o současném nebo očekávaném stavu podniku. Upozorní nás, jak vývoj podnikatelské činnosti odpovídá našim představám, upozorní nás na nepříznivý vývoj apod. cílem podnikání je sahovat zisku EFEKTIVNĚ.

Efektivnost je poměr účinků – výstupů, přínosů a nároků – vstupů, nákladů – zdrojů

Ukazatel rentability – můžeme počítat se ziskem před zdaněním nebo po zdanění: zisk/kapitál

Ukazatel produktivity – vypočítáme, kolik připadá korun na jednoho pracovníka

$$\text{produktivita} = \frac{\text{tržby}}{\text{pracovníci}} \qquad \text{produktivita mezd} = \frac{\text{tržby}}{\text{mzdy}}$$

Ukazatel účinnosti kapitálu – kolik korun ročně přinese podniku 1 koruna vloženého kapitálu

Tržby/kapitál

Ukazatel náročnosti

$$\text{Materiálová náročnost} = \frac{\text{spotřeba materiálu}}{\text{tržby}}$$

$$\text{Energetická náročnost} = \frac{\text{spotřeba energie}}{\text{tržby}}$$